

Chambre des Représentants de Belgique

SESSION ORDINAIRE 1996-1997 (*)

29 NOVEMBRE 1996

PROPOSITION DE LOI

**modifiant l'article 19 de la loi
hypothécaire du 16 décembre 1851
afin d'instaurer
un privilège général sur les meubles
en faveur des victimes
d'infractions criminelles**

(Déposée par
M. Servais Verherstraeten)

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Lorsqu'un débiteur se trouve insolvable ou fait faillite, les créanciers qui peuvent faire valoir un privilège, une hypothèque ou un autre droit de préférence, par exemple un droit de rétention, sont nombreux. Il y a le propriétaire d'un immeuble qui a conclu un bail avec le débiteur et qui peut invoquer le privilège du bailleur. Il y a l'organisme financier qui a accordé un prêt ou un crédit au débiteur et qui a stipulé une hypothèque sur l'immeuble commercial ou la dation en gage de celui-ci. Il y a le garagiste ou toute autre personne ayant réparé ou transformé des biens meubles qui a conclu un contrat d'entreprise avec le débiteur et qui peut invoquer le privilège afférent aux frais exposés pour la conservation de la chose ou un droit de rétention. Il y a aussi le vendeur de matériel d'équipement professionnel, le fournisseur de subsistances, le médecin, l'entrepreneur des pompes funèbres, l'hôtelier, le transporteur; et cette

(*) Troisième session de la 49e législature.

Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers

GEWONE ZITTING 1996-1997 (*)

29 NOVEMBER 1996

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van artikel 19 van de
hypotheekwet van 16 december 1851
houdende invoering van een algemeen
voorrecht op roerende goederen ten
voordele van de slachtoffers van
strafrechtelijke misdrijven**

(Ingediend door
de heer Servais Verherstraeten)

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

In geval van onvermogen of faillissement van een schuldenaar staan er een hele reeks schuldeisers in de rij die een voorrecht, een hypotheek of een andere reden van voorrang, zoals bijvoorbeeld een retentierecht, kunnen laten gelden. Er is de verhuurder die met de schuldenaar een huurovereenkomst heeft gesloten en die het voorrecht van de verhuurder kan invoeren. Er is de financiële instelling die de schuldenaar een lening of een krediet heeft toegestaan, en die een hypotheek op of de inpandgeving van de handelszaak heeft bedongen. Er is de garagist of een andere hersteller of bewerker van roerende goederen, die met de schuldenaar een overeenkomst van aanneming van werk heeft aangegaan, en die een beroep kan doen op het voorrecht van de kosten voor het behoud van de zaak gemaakt of op een retentierecht. Er zijn ook de verkoper van bedrijfsuitrustingsmaterieel, de leverancier van levensmiddelen,

(*) Derde zitting van de 49e zittingsperiode.

liste n'est pas exhaustive. Tous ces créanciers ont une chose en commun : ils sont volontairement devenus les créanciers du débiteur insolvable ou failli, avec qui ils ont volontairement conclu un contrat parce qu'ils espéraient que celui-ci leur procurerait un bénéfice.

La victime d'une infraction criminelle n'a, en revanche, pas souhaité devenir le créancier de l'auteur de l'infraction. C'est contre son gré qu'elle est obligée de prendre place dans le rang des créanciers et, de surcroît, à la queue de celui-ci, puisque la victime d'un acte illicite ne dispose d'aucun privilège en cas d'insolvabilité ou de faillite de la personne responsable du dommage qui lui a été causé.

La présente proposition de loi prévoit d'établir en faveur des victimes d'infractions criminelles un privilège général sur les meubles de l'auteur. A l'article 19 de la loi hypothécaire du 16 décembre 1851, le privilège de la victime d'une infraction criminelle figurerait, dans l'ordre des privilèges, après la rémunération des travailleurs et ferait l'objet d'un 3^oter, par analogie avec l'article 23 du livre II du Code de commerce, où le privilège des indemnités dues pour abordage (acte illicite) s'exerce après celui afférent aux rémunérations de l'équipage du navire.

La créance de la victime ne serait privilégiée qu'à concurrence d'un certain montant, par exemple jusqu'à 1 000 000 de francs, plafond qui serait adapté tous les deux ans par le Roi en fonction de l'augmentation (de la diminution) du coût de la vie. Cette adaptation est également prévue pour le montant maximum du privilège établi sur la rémunération des travailleurs.

Le privilège ne pourrait être invoqué ni par la caution, ni par l'assureur légalement subrogés aux droits de la victime.

La loi proposée n'aura pas le moindre effet rétroactif. Le législateur a le devoir moral de ne déroger que dans des cas très exceptionnels au principe énoncé à l'article 2 du Code civil, dont l'objet est d'assurer la sécurité juridique.

de geneesheer, de begrafenisondernemer, de hotelhouder, de vervoerder, en de lijst kan nog worden aangevuld. Al deze schuldeisers hebben één ding gemeen : zij zijn vrijwillig schuldeiser geworden van de onvermogen of gefailleerde schuldenaar met wie zij vrijwillig een overeenkomst hebben aangegaan omdat zij uit deze overeenkomst winst hoopten te halen.

Het slachtoffer van een strafrechtelijk misdrijf heeft daarentegen niet gevraagd om schuldeiser te worden van de dader van het misdrijf. Volkomen tegen zijn wil wordt hij verplicht in de rij van schuldeisers plaats te nemen. En voor hem is er alleen plaats aan de staart van de rij : het slachtoffer van een onrechtmatige daad heeft geen voorrecht in geval van onvermogen of faillissement van de dader die verantwoordelijk is voor zijn schade.

Er wordt voorgesteld aan de slachtoffers van strafrechtelijke misdrijven een algemeen voorrecht toe te kennen op de roerende goederen van de dader. In artikel 19 van de Hypotheekwet van 16 december 1851 zou het voorrecht van het slachtoffer van een strafrechtelijk misdrijf in de rangorde opgenoemd worden na het voorrecht van het loon van de werknemers, onder het voorgestelde 3^oter, naar analogie met artikel 23 van boek II van het Wetboek van Koophandel, dat het voorrecht van de vergoedingen verschuldigd wegens aanvaring (onrechtmatige daad) laat volgen op dat van het loon van de bemanning van het schip.

De schuldvordering van het slachtoffer zou slechts bevoorrecht zijn tot een maximumbedrag, bijvoorbeeld tot 1 000 000 frank, een bedrag dat door de Koning om de twee jaar zou aangepast worden aan de stijging (of daling) van de kosten van levensonderhoud. Deze aanpassing is ook voorgeschreven voor de maximumgrens met betrekking tot het voorrecht van het loon van de werknemers.

Het voorrecht zou niet kunnen worden ingeroepen door de borg en door de verzekeraar die wettelijk in de plaats worden gesteld van het slachtoffer.

De voorgestelde wet zal niet de minste terugwerkende kracht hebben. Het is de morele plicht van de wetgever slechts in zeer uitzonderlijke gevallen afbreuk te doen aan het beginsel van artikel 2 van het Burgerlijk Wetboek, dat de rechtszekerheid op het oog heeft.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Article 1er

Cet article ne nécessite pas de commentaire.

Art. 2

Un point 3ter est inséré dans l'article 19 de la loi hypothécaire du 16 décembre 1851. Ce point détermine aussi le rang attribué au privilège parmi les privilèges généraux sur les meubles.

L'alinéa 1er de l'article 3ter proposé dispose que la créance de la victime d'une infraction criminelle, fondée sur les articles 1382 et suivants du Code civil, est privilégiée. La créance doit être fondée sur le principe de la responsabilité non-contractuelle. Une créance fondée sur le principe de la responsabilité contractuelle ne pourra dès lors être privilégiée en vertu du texte proposé. Dans les cas où la victime peut invoquer soit la responsabilité contractuelle soit la responsabilité non-contractuelle de l'auteur, il n'y aura un privilège que si la victime opte pour la deuxième solution.

S'il y a plusieurs victimes, chaque personne lésée pourra faire valoir son privilège jusqu'à concurrence d'un montant d'un million de francs, et ce afin de préserver les intérêts des autres créanciers bénéficiant d'un privilège général de rang inférieur ainsi que ceux des autres victimes d'infractions commises par le même auteur. Si un père de famille décède dans un accident, son épouse, son père, sa mère et ses enfants seront tous considérés comme des victimes distinctes en ce qui concerne le dommage qu'ils ont subi personnellement. La présente proposition de loi considère donc les individus et non, par exemple, les familles. Une famille nombreuse pourra donc obtenir des dommages-intérêts plus élevés qu'une famille sans enfant ou qu'une famille avec un enfant.

L'alinéa 2 de l'article 19, 3ter, proposé prévoit que le plafond d'un million de francs est adapté tous les deux ans par le Roi, ainsi que le prescrit l'article 19, 3bis. On tiendra compte du montant maximal qui est applicable au moment où le premier acte de commission de l'infraction est accompli.

Enfin, le texte proposé prévoit que les cautions et assureurs qui ont indemnisé la victime et sont légalement subrogés à celle-ci n'héritent pas du privilège dont elle bénéficie. Les cautions et assureurs assument délibérément le risque inhérent à des infractions.

Prenons un exemple. La Société nationale des chemins de fer belges cautionne le paiement des dommages occasionnés par des tiers à son personnel. Elle

COMMENTAAR BIJ DE ARTIKELLEN

Artikel 1

Dit artikel vergt geen bijkomende commentaar.

Art. 2

In artikel 19 van de Hypotheekwet van 16 december 1851 wordt een 3ter ingevoegd. Dit nummer bepaalt tevens de rang van het voorrecht binnen de algemene voorrechten op roerende goederen.

Het eerste lid van het voorgestelde 3ter bepaalt dat de schuldvordering van het slachtoffer van een strafrechtelijk misdrijf, gegrond op de artikelen 1382 en volgende van het Burgerlijk Wetboek, bevoorrecht is. De schuldvordering moet gegrond zijn op de regels van de buitencontractuele aansprakelijkheid. Een schuldvordering gegrond op de regels betreffende de contractuele aansprakelijkheid zal dus niet bevoorrecht kunnen zijn op grond van de voorgestelde tekst. In de gevallen waarin het slachtoffer de keuze heeft om de contractuele dan wel de buiten-contractuele aansprakelijkheid van de dader in te roepen zal er alleen dan een voorrecht zijn indien er voor de laatste weg wordt gekozen.

Indien er verschillende slachtoffers zijn kan iedere benadeelde zijn voorrecht laten gelden tot een maximumbedrag van één miljoen frank. Dit is ter vrijwaring van de belangen van de andere schuldeisers met een algemeen voorrecht van lagere rang en van de belangen van andere slachtoffers van misdrijven gepleegd door dezelfde dader. Indien een huisvader omkomt in een ongeval zullen zijn echtgenote, zijn vader, zijn moeder, zijn zoon en zijn dochter allen als afzonderlijke slachtoffers worden beschouwd voor wat betreft de schade die zij persoonlijk hebben geleden. Het voorstel van wet kijkt dus naar individuele personen en niet naar gezinnen bijvoorbeeld. Een kroostrijk gezin zal dus meer schadevergoeding kunnen ontvangen dan bijvoorbeeld een kinderloos gezin of een gezin met één kind.

Het tweede lid van het voorgestelde artikel 19, 3ter bepaalt dat de maximumgrens van 1 000 000 frank om de twee jaar door de Koning wordt aangepast, net zoals voorgeschreven in artikel 19, 3bis. Men zal rekening houden met het maximumbedrag dat van toepassing is op het ogenblik waarop de eerste daad van uitvoering van het misdrijf is gesteld.

Ten slotte bepaalt de voorgestelde tekst dat borgen en verzekeraars, die het slachtoffer hebben vergoed en wettelijk in de plaats van dat slachtoffer worden gesteld, het voorrecht van het slachtoffer niet overerven. Borgen en verzekeraars nemen bewust het risico, verbonden aan misdrijven, op zich.

De Nationale Maatschappij van de Belgische Spoorwegen stelt zich borg voor de betaling van de schade aan haar personeel berokkend door derden.

paie les dommages occasionnés au conducteur de train molesté et récupère le montant auprès de l'auteur, si celui-ci est connu. Elle agit alors en tant que caution subrogée. Elle ne peut donc faire valoir le privilège dont bénéficie la victime à l'encontre de cet auteur ou de ses créanciers. Elle a délibérément pris ce risque.

Les compagnies d'assurances ne peuvent pas non plus invoquer le privilège dont bénéficie la victime d'une infraction criminelle lorsqu'elles sont subrogées aux droits de la victime. La présente proposition de loi vise à protéger le citoyen ordinaire. Toutefois, lorsqu'un vaurien brise les vitres des bureaux d'une compagnie d'assurances, l'assureur est réellement la victime directe, aussi bénéficie-t-il d'un privilège en ce qui concerne le paiement des dommages occasionnés.

Art. 3

Une infraction ne se commet pas en une fraction de seconde. S'il peut en être ainsi s'agissant d'un coup de poing, dans d'autres cas, il peut s'écouler tout un temps entre le commencement de l'exécution de l'infraction et le moment où l'infraction est définitivement commise. On peut verser du poison dans une bouteille contenant une boisson et il peut arriver que la victime ne boive le breuvage empoisonné que quelques jours plus tard. Quelques jours peuvent s'écouler avant qu'un objet jeté sur la voie publique provoque un accident.

Le privilège proposé ne sera d'application que si tous les actes concourant à l'exécution de l'infraction sont accomplis après l'entrée en vigueur de la loi. Le principe énoncé à l'article 2 du Code civil est ainsi intégralement et scrupuleusement respecté.

Si, à minuit moins cinq, c'est-à-dire cinq minutes avant l'entrée en vigueur de la loi proposée, un voyou commence à jeter des pierres dans les vitres d'une compagnie d'assurances et est pris sur le fait par la gendarmerie à minuit cinq, seules les vitres brisées après minuit seront prises en compte pour l'application du privilège. Les coûts afférents au bris de la vitre causé par une pierre lancée quelques secondes avant minuit, mais qui n'aurait atteint son but qu'une seconde après minuit, ne seront pas privilégiés. On peut suivre le même raisonnement dans le cas d'une infraction continue, telle que le vol de tous les ouvrages d'une bibliothèque, non en une fois, mais en plusieurs jours.

Zij betaalt de schade van de mishandelde treinconducteur en vordert het bedrag terug van de dader, indien deze bekend is. Zij handelt dan als een in de plaats gestelde borg. Zij kan het voorrecht tegen deze dader of tegen zijn schuldeisers niet laten gelden. Zij heeft bewust dit risico op zich genomen.

De verzekeringsmaatschappijen kunnen evenmin het voorrecht van het slachtoffer van een strafrechtelijk misdrijf inroepen, wanneer zij gesubrogeerd zijn in de rechten van het slachtoffer. Het voorstel van wet beoogt de bescherming van de modale burger. Als een onverlaat echter de ruiten van de kantoren van een verzekeringsmaatschappij ingooit, dan is de verzekeraar wel het rechtstreekse slachtoffer en is hij bevoorrecht voor de betaling van zijn glasschade.

Art. 3

Een misdrijf wordt niet altijd in één fractie van een seconde gepleegd. Dit zal bijvoorbeeld wel het geval zijn wanneer iemand een vuistslag wordt toegediend, maar in andere gevallen kan er een hele tijd verlopen tussen het begin van de uitvoering van het misdrijf en het ogenblik waarop de uitvoering definitief wordt voltooid. Gif kan in een fles met drank worden gegoten en de vergiftigde drank kan pas dagen later door het slachtoffer worden opgedronken. Een voorwerp kan op de openbare weg worden gegooid en enkele dagen later een zwaar ongeval veroorzaken.

Het voorgestelde voorrecht zal slechts van toepassing zijn indien alle daden van uitvoering na de inwerkingtreding van de wet worden gesteld. Aldus wordt het beginsel van artikel 2 van het Burgerlijk Wetboek volledig en scrupuleus geëerbiedigd.

Indien een onverlaat om vijf voor middernacht, vijf minuten voor de inwerkingtreding van de voorgestelde wet, stenen begint te gooien naar de ruiten van een verzekeringsmaatschappij en vijf minuten na middernacht door de rijkswacht in volle actie wordt gearresteerd, dan komen alleen de ruiten die na middernacht werden ingegooid in aanmerking voor het voorrecht. De kosten van de ruit verbrijzeld door een steen die even voor middernacht werd gegooid, maar die doel heeft getroffen één seconde na middernacht, zullen niet bevoorrecht zijn. Dezelfde redenering zal men volgen in geval van een voortgezet misdrijf, bijvoorbeeld het leegroven van een bibliotheek, niet in één enkele keer, maar gespreid over verscheidene dagen.

S. VERHERSTRAETEN

PROPOSITION DE LOI**Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

Dans l'article 19 de la loi hypothécaire du 16 décembre 1851, modifiée par la loi du 1er août 1930, l'arrêté royal n° 290 du 30 mars 1936, les arrêtés-lois du 3 janvier 1946 et du 25 février 1947, les lois du 24 décembre 1962, du 12 avril 1965, du 28 juin 1966, du 18 décembre 1968, du 26 mars 1971, du 10 avril 1971, du 13 avril 1971, du 28 juin 1971, du 13 janvier 1977 et du 22 janvier 1985, l'arrêté royal n° 535 du 31 mars 1987, les lois du 30 juin 1994 et du 3 avril 1995, il est inséré un 3^oter, libellé comme suit :

« 3^oter. Les créances fondées sur les articles 1382 à 1386bis du Code civil et résultant d'une infraction criminelle, sans que leur montant puisse excéder 1 000 000 de francs par victime.

Le montant prévu ci-dessus est adapté tous les deux ans par le Roi, par arrêté royal délibéré en conseil des ministres. Le montant adapté s'applique aux créances résultant d'une infraction criminelle qui a reçu un commencement d'exécution postérieurement à son adaptation.

Le privilège ne profite ni à l'assureur ni à la caution légalement subrogés aux droits de la victime. ».

Art. 3

La présente loi s'applique à toutes les créances résultant d'infractions criminelles qui ont reçu un commencement d'exécution postérieurement à son entrée en vigueur.

14 novembre 1996.

WETSVOORSTEL**Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 19 van de Hypotheekwet van 16 december 1851 gewijzigd bij de wet van 1 augustus 1930, het koninklijk besluit n° 290 van 30 maart 1936, de besluitwetten van 3 januari 1946 en 25 februari 1947, de wetten van 24 december 1962, 12 april 1965, 28 juni 1966, 18 december 1968, 26 maart 1971, 10 april 1971, 13 april 1971, 28 juni 1971, 13 januari 1977 en 22 januari 1985, het koninklijk besluit n° 535 van 31 maart 1987, de wetten van 30 juni 1994 en 3 april 1995, wordt een 3^oter ingevoegd, dat luidt als volgt :

« 3^oter. De schuldvorderingen gegrond op de artikelen 1382 tot 1386bis van het Burgerlijk Wetboek en voortspruitend uit een strafrechtelijk misdrijf, zonder dat het bedrag daarvan per slachtoffer 1 000 000 frank mag te boven gaan.

Het hierboven bepaalde bedrag wordt om de twee jaar door de Koning aangepast bij in ministerraad overlegd koninklijk besluit. Het aangepaste bedrag is van toepassing op de schuldvorderingen die voortspruiten uit een strafrechtelijk misdrijf dat na de aanpassing een begin van uitvoering heeft gekregen.

Het voorrecht strekt niet tot voordeel van de verzekeraar of van de borg die wettelijk in de plaats van het slachtoffer wordt gesteld. ».

Art. 3

Deze wet is van toepassing op alle schuldvorderingen die voortspruiten uit strafrechtelijke misdrijven die een begin van uitvoering hebben gekregen na haar inwerkingtreding.

14 november 1996.

S. VERHERSTRAETEN